

Solution

*ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ ДОСВІДУ
БІБЛОТЕЧНО – ІНФОРМАЦІЙНОЇ ОСВІТИ У США
НА ТЕРЕНАХ УКРАЇНИ*

ЧУКАНОВА С. О., АМЕРИКАНСЬКА БІБЛОТЕКА НАУКМА

Сучасні інноваційні тенденції реалізації професійної підготовки фахівців із бібліотекознавства та інформології в Україні

- *інновації в обслуговуванні користувачів (дружнє обслуговування, особистісний підхід, позитивне мислення);*
- *новий погляд на процес комунікації між користувачем та бібліотекарем; усвідомлення того, що читачі сприймають кожного бібліотекаря як втілення бібліотеки загалом;*
- *наявність дискусії у трудовому колективі як свідчення активної участі у формуванні організаційної спроможності бібліотеки;*
- *адаптація концепції освіти протягом життя у бібліотечній галузі як одного із чинників, що уможливорює якісне підвищення кваліфікації бібліотечних працівників*

Порівняльний аналіз систем професійної підготовки фахівців із бібліотекознавства та інформології США та України

Критерій порівняння систем професійної підготовки фахівців із бібліотекознавства та інформології США та України	Елементи української освітньої бібліотечної моделі	Елементи американської освітньої бібліотечної моделі
Освітньо – кваліфікаційні рівні	«бакалавр», «спеціаліст», «магістр», «доктор філософії», «доктор наук»	Основний ОКР – «магістр», (проте іноді деякі технічні або інженерні бібліотечні посади можуть вимагати лише ступенів «асоціанта» або «бакалавра»), «магістр бізнес адміністрування», «доктор філософії», «доктор бібліотекознавства»
Структура навчального плану	Тісний зв'язок із документознавством, структура НП складається та затверджується адміністрацією навчального закладу	Тісний зв'язок з інформологією та інженерними дисциплінами, структура НП складається разом зі студентами бібліотечної школи та лише частково регулюється навчальним закладом, при якому існує бібліотечна школа.
Форми організації навчального процесу	На даному етапі перебувають в стадії переформатування (інтеграції лекцій та семінарів), проте чітко визначаються навчальним закладом.	Нечітка структура організації навчального процесу, інтеграція лекцій та семінарів, визначення форм організації навчального процесу відбувається переважно за рішенням викладача певного курсу.
Рівень інтеграції інформології та бібліотечної справи	Взаємний вплив цих дисциплін у ВНЗ України стає більш помітним.	Дуже високий.
Підходи до здійснення підвищення кваліфікації	Здійснюються відповідно до чинного освітнього законодавства, значну роль у цьому процесі відіграє також і Українська бібліотечна асоціація.	Здійснюється відповідно до стандартів Американської бібліотечної асоціації.
Значення бібліотечної практики під час навчання для подальшого професійного розвитку	Практика розглядається як можливість відпрацювати теоретичні знання в реальному робочому середовищі.	Практика розглядається як досвід роботи в галузі.
Вплив бібліотечних асоціацій на освітні стандарти	Сильний вплив Української бібліотечної асоціації на процес підвищення кваліфікації, проте відсутність на даний момент затверджених УБА стандартів щодо вищої професійної підготовки фахівців із бібліотекознавства та інформології.	Освітні стандарти в галузі розробляються та оновлюються Американською бібліотечною асоціацією. Раз на 4 роки бібліотечні школи при ВНЗ США проходять повторну процедуру із акредитації, яку проводить спеціальна Акредитаційна комісія Американської бібліотечної асоціації.

Рекомендації з модернізації професійної підготовки фахівців із бібліотекознавства та інформології України: адаптація позитивного досвіду США

З метою інтеграції у сучасне інформаційне суспільство та у зв'язку із поступовим переходом бібліотечної справи у площину соціальних комунікацій, у навчальному плані на бакалаврських програмах із бібліотекознавства в Україні варто додати такі дисципліни або теми у межах вже існуючих дисциплін інформаційного характеру:

інформаційна грамотність (1 курс);
інформаційно – пошукова поведінка (1 курс);
інформаційна архітектура (2 курс);
інформаційне структурування із використанням XML (3 курс);
адміністрування комп'ютерних мереж (3 курс);
дизайн метаданих (4 курс).

Поглибити та вдосконалити свої знання, отримані під час навчання на бакалаврській програмі, студент – бібліотекознавець можуть на магістерській програмі, до навчального плану якої пропонується додати такі дисципліни: **бібліометрія та наукометрія;**

використання автоматизованих бібліотечних систем у процесі забезпечення роботи бібліотеки.

У якості вибірових курсів на бакалаврських програмах рекомендується ввести такі курси:

«Взаємодія штучного інтелекту та людини» – аналог **Human – computer interaction;**

«Принципи роботи довідкової служби в режимі он-лайн».

У якості вибірових курсів на магістерських бібліотекознавчих програмах пропонується ввести такі вибірові курси:

«Реставрація бібліотечних матеріалів»;

«Оцифрування рідкісних та цінних видань»; «Інформаційний цикл у соціальному контексті».

Усі вищезгадані дисципліни можуть бути також темами у межах дисциплін інформологічного характеру.

Дисципліна «Вступ до інформологічних судій»

- на першому курсі може включати в себе наряду з ustalеними дисциплінами інформаційного характеру і такі тематичні блоки:
- «інформаційна грамотність» та «інформаційно – пошукова поведінка».
- **Дисципліна «інформаційно – пошукова поведінка»**
- покликана навчити здобувачів вищої освіти на рівні бакалаврату здійснювати релевантний пошук інформації у електронних бібліотечних каталогах, електронних базах даних наукової інформації, паперових картотеках та каталогах.
- У середньому ця дисципліна займає 3 – 4 кредити (за аналогом подібної дисципліни у бібліотечних школах США), повинна складатись як з теоретичної (лекційної), так із практичної частини (практичні заняття в комп'ютерних класах із доступом до мережі Інтернет).
- Лекційна частина повинна складати 15% курсу, гібридна (лекційно – практична) – 15% курсу, а практична – 70%, з яких 30% – самостійна робота.
- Оцінка знань з курсу здійснюватиметься шляхом проведення проміжної атестації: лабораторних та контрольних робіт, а кінцева оцінка виставлятиметься за результатами іспиту, котрий повинен складатись із двох частин: теоретичної – усної, та практичної – виконання завдання у комп'ютерному класі.

Дисципліна «Інформаційна архітектура»

- покликана навчити здобувачів вищої освіти у галузі бібліотекознавства та інформології грамотно та ефективно структурувати і проектувати веб-сторінки та інші он-лайн сервіси з метою покращення користувацького інтерфейсу та функціоналу інформаційних систем. Також ця дисципліна повинна ознайомити із архітектурними принципами, покладеними в основі роботи у цифровому середовищі.
- Курс повинен складатись із теоретичної та практичної частин.
- У середньому він повинен становити 3 кредити. Процентне співвідношення теоретичної та практичної частин має складати 35% на 65% відповідно.
- Практична частина повинна включати в себе 30% самостійної роботи.
- Поточна атестація повинна включати в себе: виконання практичних, самостійних та модульних контрольних робіт.
- Підсумкова атестація повинна проходити у вигляді диференційованого заліку, котрий включає в себе відповіді на теоретичні запитання, а також виконання практичного завдання у комп'ютерному класі.

Дисципліна «Інформаційне структурування із використанням XML»

- повинна розвинути навички практичної роботи із XML, ознайомити зі структурою та головними принципами застосування розширюваної мови розмітки даних XML (eXtensible Markup Language) у бібліотечній справі.
- Студенти повинні навчитись застосовувати XML при здійсненні веб – дизайну, контент – менеджменту, опису метаданих, об'єднання компонентів та додатків, які працюють на XML та при процесі обміну даних.
- Курс має бути гібридним (це означає відсутність чіткого розмежування на теоретичну та практичну частини). Такий підхід до форм організації навчального процесу в межах цього курсу зумовлений тим, що вищезазначена дисципліна потребує більше практичних навичок роботи з мовою XML.
- Кількість кредитів, передбачених для ефективного запровадження та вивчення курсу становить 3.
- Самостійна робота повинна складати 40% від курсу. Поточну атестацію передбачається здійснювати у вигляді поетапного навчального контролю шляхом виконання практичних та лабораторних робіт.
- Підсумкова атестація має здійснюватись у вигляді семестрового диференційованого заліку, котрий передбачає виконання студентом індивідуального завдання у комп'ютерній лабораторії.

Адміністрування комп'ютерних мереж та дизайн метаданих,

- На бакалаврській програмі із бібліотекознавства варто також запровадити такі курси як: адміністрування комп'ютерних мереж
- та дизайн метаданих,
- остання дисципліна особливо важлива при роботі з цифровими матеріалами, а також із електронними архівами.
- Обсяг цих курсів має становити по 3 кредити, а форми організації навчального процесу повинні бути гібридними, адже ці дисципліни носять прикладний характер. Щонайменше 35-45 % від курсу повинна становити самостійна робота. Поточну атестацію необхідно проводити у вигляді лабораторних робіт, а підсумкову – у вигляді семестрового заліку.
- Важливість цих дисциплін для бібліотечної справи полягає у тому, що все більше бібліотек переходять на автоматизовані бібліотечні системи, Інтернет – послуги у бібліотеках стають все більш популярними, а представлення самих бібліотек у мережі Інтернет є необхідністю в умовах сучасної конкуренції бібліотек з іншими установами, котрі надають схожі послуги.
- Процес старіння інформації на сьогоднішній день значно прискорився, тому бібліотечні працівники повинні йти у ногу з часом, вміти ефективно застосовувати у своїй практичній діяльності інформаційно – комунікаційні технології сьогодення.

Про імплементацію

- В Україні бібліотечна справа, не дивлячись на потужний вплив дисциплін інформологічного характеру, досі не має тісних зв'язків, достатніх для об'єднання у дисципліну на зразок «бібліотекознавства та інформології».
- Саме тому на даному етапі часткової імплементації американського освітнього підходу до вивчення бібліотекознавства, скасування бакалаврських програм вважається недоцільним.
- Магістерські бібліотекознавчі програми в Україні повинні закріплювати, здобути під час навчання на бакалавраті знання, тому навчальний план необхідно посилити дисциплінами, котрі передбачають як практичне застосування знань, так і наукову діяльність.

Бібліометрія та наукометрія

- Одним із важливих бібліотекознавчих курсів є «Бібліометрія та наукометрія». Бібліометрія – це застосування кількісних методів для вивчення інформаційних ресурсів. Суміжними з нею дисциплінами вважаються наукометрія та аналіз цитувань, які займаються кількісним аналізом усіх наукових доробок та наукових цитувань
- Структура курсу передбачає такі теми:
- історія бібліометрії; закон Лотки:
- продуктивність автора; закон Зіпфа (Ціпфа) :
- розподіл слів у тексті; закон Бредфорда:
- ефективність використання літературних джерел; аналіз актуальності інформаційних джерел;
- цитування наукових публікацій;
- теоретичні основи та практичне застосування бібліометрії та аналізу цитувань;
- майбутнє бібліометрії та аналізу цитувань.
- Курс має складатись із теоретичної частини – 45% та практичної частини – 55% , з них – 25% самостійна робота. Сам курс повинен становити 4 кредити. Проміжна атестація повинна проводитись у вигляді письмових та усних опитувань, виконання контрольних робіт, а підсумкова – у вигляді усного семестрового іспиту із 1 практичним завданням.

Використання автоматизованих бібліотечних систем у процесі забезпечення роботи бібліотек

- У зв'язку із тим, що більшість українських бібліотек на даний момент проходять процес автоматизації, актуальним стає курс «Використання автоматизованих бібліотечних систем у процесі забезпечення роботи бібліотек». Курс, виходячи із потреб та вимог часу є практичним, саме тому ми передбачаємо, що співвідношення теоретичної та практичної частин курсу повинно становити 30% на 70% відповідно.
- У ході вивчення цієї дисципліни, студенти повинні ознайомитись із різними видами та типами автоматизованих інтегрованих та он-лайн бібліотечних систем, з їхнім функціоналом, принципами роботи, перевагами та недоліками їх використання.
- Цей курс може складати від 2 до 3 кредитів, проміжна атестація повинна здійснюватись у вигляді лабораторних робіт, а підсумкова – у вигляді семестрового диференційованого заліку, що включає у себе відповіді на теоретичні запитання та виконання практичного завдання у комп'ютерному класі.
- З метою закріплення усіх знань, отриманих у ході вивчення дисциплін інформологічного характеру та з метою здійснення ефективного менеджменту інформаційних ресурсів у подальшій професійній діяльності, майбутні фахівці у галузі бібліотечної справи повинні вивчати курс з «ІНФОРМАЦІЙНОЇ ГРАМОТНОСТІ».
- Курс за обсягом може складати 2 – 3 кредити, співвідношення практичної та теоретичної частин для цього курсу повинно становити 50% на 50%. Поточний контроль знань передбачається проводити у вигляді усних та письмових опитувань, колоквиумів та контрольних робіт. Підсумкова атестація має здійснюватись у формі семестрового заліку.

Дякую!

Solution

chukanovaso@ukma.kiev.ua